

STRETEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI, ŠIKANĚ A DALŠÍM PROJEVŮM RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Číslo dokumentu	ZSHUD09.08./01092020	Počet stran	16
Typ dokumentu	směrnice	Počet příloh	0

1. Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Podkladem Strategie předcházení školní neúspěšnosti je vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky s účinností od 1. 9. 2016 přináší mimo jiné na základě ustanovení §7 odst. 3 povinnost školy zpracovávat a uskutečňovat Preventivní program školy včetně Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování.

Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby odpovídající potřebám žáků školy zaměřené zejména na:

- poskytování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- sledování a vyhodnocování účinnosti zvolených podpůrných opatření
- prevenci školní neúspěšnosti
- kariérové poradenství spojující vzdělávací, informační a poradenskou podporu k vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění
- podporu vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami
- podporu vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných
- průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení
- včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů
- předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace
- průběžné vyhodnocování účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou
- metodickou podporu učitelům při použití psychologických a speciálně pedagogických postupů ve vzdělávací činnosti školy
- spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci
- spolupráci školy při poskytování poradenských služeb se školskými poradenskými zařízeními

Příčiny neúspěchu ve vzdělávání:

- školní nezralost
- včas nerozpoznané smyslové vady-sluchu (v souvislosti s tím řeči), zraku
- vývojové poruchy učení či chování
- častá krátkodobá absence nebo onemocnění žáka, dlouhodobá absence
- nízký intelekt
- záškoláctví či skryté záškoláctví
- vliv rodiny-přílišné nároky, nepodporování ke vzdělávání z různých důvodů, přecvičování leváctví, chybějící motivace k plnění školní povinností, odlišné sociokulturní prostředí
- náročná životní situace

Při zjišťování příčin neúspěšnosti postupujeme ve vzájemné spolupráci:

ŠPP x třídní učitel x žák x ostatní vyučující x výchovný poradce x metodik prevence x kariérní poradce x vedení školy x ostatní pedagogičtí pracovníci x zákonní zástupci
Podle povahy příčin lze využít pomoc dalších mimoškolních institucí.

Použité metody a postupy:

- a) pozorováním jako diagnostickou metodou
- b) diagnostickým rozhovorem s žákem a zákonnými zástupci
- c) analýzou rozhovoru a formulováním možností náprav

Vyučující předmětu, ve kterém hrozí žákovi neprospěch, o této skutečnosti prokazatelným způsobem včas informují zákonné zástupce, na základě zjištěných příčin přistupují k žákovi individuálně vzhledem k jeho možnostem a schopnostem.

Motivace žáka ke vzdělávání a lepšímu výsledku je promyšlena a aplikována tak, aby se žák snažil pochopit souvislosti učiva s praktickým využitím v životě, u starších žáků s možnou budoucí profesí.

Na základě dohody s vyučujícím předmětu, kde je žák neúspěšný, mu bude umožněno:

- individuální opakované vysvětlení učiva a zadání vždy konkrétní, stručné, srozumitelné, přiměřené schopnostem a možnostem žáka s přihlédnutím k případným speciálním vzdělávacím potřebám (stanoveno PPP, SPC, lékařem)
- ověřování menšího objemu učiva po částech a takovým způsobem a metodou, ve které je žák úspěšnější
- stanovení přesného data ověřování zadaného úseku učiva a navržení časového plánu, který stanoví, která část učiva bude ve stanoveném časovém úseku zvládnuta

Ve vyučovací hodině:

- učitel věnuje žákovi zvýšenou pozornost, snaží se průběžně sledovat jeho činnost
- dává žákovi jasné a stručné pokyny a ověřuje si, zda žák pochopil zadání, informaci
- případně pomůže žákovi se začátkem práce a ujistí ho průběžně o správném postupu
- předem stanoví rozsah práce nutný k ohodnocení
- umožňuje používat názorné pomůcky, přehledy učiva, kalkulačku
- snaží se vhodným způsobem začlenit žáka do kolektivu, př. týmová spolupráce
- vede žáka k tomu, aby dokázal samostatně požádat o pomoc, pokud si neví rady

Ověřování znalostí a pochopení učiva může probíhat:

- ústní formou (na základě domluvy s vyučujícím)
- písemným prověřováním znalostí (na základě domluvy s vyučujícím)

Při ověřování učiva:

- učitel stanoví přesné a přiměřené požadavky
- stanoví přesný objem učiva, který bude hodnocen
- bude probíhat důsledná kontrola zadaných domácích úkolů

Důležitost domácí přípravy:

- je součástí každodenní přípravy žáka na vyučování
- navazuje na vzdělávání ve škole a je zaměřená na procvičení probraného učiva

Vyučující daného předmětu si po dohodě se zákonným zástupcem sjedná časové rozmezí a přesné datum schůzek k průběžnému vyhodnocování dílčího pokroku či pokračujícího neúspěchu.

Zlepšení školních výsledků žáka je společným cílem vyučujících, žáků a jejich zákonných zástupců. Všichni společně se proto musí důsledně podílet na předem společně stanovených postupech.

2. Strategie předcházení šikaně / kyberšikaně

Při zpracování vycházíme z Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016) a z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28) + přílohy 1–22 ([zde](#))

Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole, tedy i šikany. Ředitel školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele.

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionalně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepřijemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Podoby šikany:

- **Přímá šikana** může mít podobu
 - ✓ fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy)
 - ✓ verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy)
 - ✓ neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek)
- **Nepřímá šikana** má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická (záměrná ignorace nebo izolování žáka nebo učitele, rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepřijemné sexuální provokace.
- Jednou z nejčastějších forem šikany je také **elektronická šikana**, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod.
Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah.

Stadia šikanování

- **První stádium: Zrod ostrakismu**

Mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

- **Druhé stádium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace**

V zátěžových situacích začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

- **Třetí stádium (klíčový moment): Vytvoření jádra**

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

- **Čtvrté stadium:** Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. Platí „Bud' jsi s námi, nebo proti nám.“ I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

- **Páté stadium:** Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí. (Kolář 2011)

Postup řešení šikany / kyberšikany

Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Existuje rozdíl mezi vyšetřováním počátečních a pokročilých stadií šikanování.

V případě podezření na šikanu či kyberšikanu zákonný zástupce neprodleně informuje daného třídního učitele či školního metodika prevence/školního psychologa nebo vedení školy. Má-li třídní učitel podezření na šikanu, nebo jej ohledně možného výskytu šikany/kyberšikany kontaktovali zákonní zástupci žáků, neprodleně informuje školního metodika prevence nebo školního psychologa a vedení školy.

Postup řešení šikany a kyberšikany se řídí následujícími kroky:

1. Příjem a zpřesňování vstupních informací (např. rozhovor s informátory) a odhad závažnosti potencionální šikany/kyberšikany třídním učitelem ve spolupráci se školním metodikem prevence nebo školním psychologem. V případě podezření na kyberšikanu zákonný zástupce/pedagogický pracovník zajistí fotodokumentaci agresivního chování v kyberprostoru. Na závěr prvního kroku (po zpřesňování informací) je buď šikana/kyberšikana jednoznačně vyloučena (v takovém případě jsou o ukončení řešení šikany/kyberšikany informováni zákonní zástupci, kteří školu kontaktovali s podezřením na šikanu/kyberšikanu), nebo pokračuje řešení šikany/kyberšikany dle dalších kroků. V případě, že zákonný zástupce s jednoznačným vyloučením šikany/kyberšikany nesouhlasí, může se prostřednictvím e-mailu či písemně obrátit na ředitele školy s žádostí o pokračování řešení šikany/kyberšikany.

2. Realizace potřebných kroků k ochraně a zajištění bezpečí oběti podle závažnosti a formy šikany/kyberšikany. Informování zákonných zástupců agresorů a oběti (v případě, že školu již nekontaktovali v souvislosti s řešením potencionální šikany/kyberšikany). V případě potřeby

metodická podpora ze strany školy zákonným zástupcům obětí kyberšikany/šikany (např. ohledně následné **spolupráce s externími organizacemi a institucemi**).

3. Vedení školy pověří daného pedagogického pracovníka **šetřením šikany/ kyberšikany** nebo u závažnějších forem agresivního chování rozhodne o spolupráci s externími odborníky (lékaři, policií, OSPOD apod.).

4. Šetření šikany/kyberšikany

- 4.1 Rozhovor s obětí
- 4.2. Rozhovor se svědky
- 4.3. Rozhovor s agresorem/agresory

5. V případě, že byla šikana/kyberšikana v rámci šetření potvrzena, je realizována **výchovná komise s agresorem za účasti jeho zákonných zástupců**.

6. Setkání vedení školy se zákonnými zástupci oběti šikany/kyberšikany

7. Realizace domluvených **výchovných a preventivních opatřeních**, následná práce se zasaženým třídním kolektivem. V případě řešení kyberšikany mohou být některé kroky po kroku č. 2 školou nerealizovány (např.: šetření šikany, realizace výchovných opatření apod.) a to z následujících důvodů: - možné anonymity agresorů; - ke kyberšikaně došlo mimo školu; - škola nemůže realizovat výchovná opatření v případě, že ke kyberšikaně nedošlo v průběhu vyučování či školní akce.

V případě podezření šikany/ kyberšikany zaměřené na učitele platí obdobný postup jako výše (s výjimkou kontaktu zákonných zástupců)

3. Strategie předcházení dalších projevů rizikového chování

Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole.

Při strategii předcházení dalších projevů rizikového chování vycházíme z Krizového plánu školy a z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28) + přílohy 1–22 ([zde](#))

- Příloha č. 1 - Návykové látky
- Příloha č. 2 - Rizikové chování v dopravě
- Příloha č. 3 - Poruchy příjmu potravy
- Příloha č. 4 – Alkohol
- Příloha č. 5 - Syndrom CAN
- Příloha č. 6 - Školní šikanování
- Příloha č. 7 – Kyberšikana
- Příloha č. 8 – Homofobie
- Příloha č. 9 - Extrémismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
- Příloha č. 10 – Vandalismus
- Příloha č. 11 – Záškoláctví
- Příloha č. 12 – Krádeže
- Příloha č. 13 – Tabák

- Příloha č. 14 – Násilí
- Příloha č. 15 – Netolismus
- Příloha č. 16 – Sebepoškozování
- Příloha č. 17 - Nová náboženská hnutí
- Příloha č. 18 - Rizikové sexuální chování
- Příloha č. 19 - Příslušnost k subkulturám
- Příloha č. 20 - Domácí násilí
- Příloha č. 21 - Hazardní hraní
- Příloha č. 22a – PAS
- Příloha č. 22b - PAS formulář
- Využití právních opatření při řešení problémového chování žáků

3.1. Záškoláctví

Žáci jsou povinni řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat (§ 22 zákona č. 561/2004 Sb., Školský zákon). Rodiče jsou na začátku každého školního roku informováni o způsobu uvolňování a omlouvání žáků (MŠMT č. j. 10194/2002-14, Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví).

Záškoláctví bývá často nepřiměřenou formou řešení konfliktních situací v rodině, ve škole či ve výchovných institucích, přičemž k němu mají sklon zejména děti, které se subjektivně cítí neúspěšné, nezařazené ve skupině nebo prožívají úzkost a strach v prostředí, ve kterém se pohybují.

Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona.

U prokázaného záškoláctví je nutné žáka bezprostředně postihnout a ihned prokazatelným způsobem vyrozumět zákonného zástupce žáka. V rámci prevence a ochrany před rizikovými jevy škola postupuje dle platných předpisů a směrnic a učiní další nezbytná opatření včetně zaslání hlášení příslušným úřadům.

Všichni vyučující jsou povinni na začátku každé vyučovací hodiny provést kontrolu přítomnosti žáků a zapsat chybějící žáky. Školní docházku eviduje třídní učitel.

U každého podezření o výskytu neomluvené absence musí být vždy informováno vedení školy. V případě záškoláctví třídní učitel spolupracuje s vedením školy, s výchovným poradcem a metodikem prevence.

Při zvýšené omluvené absenci informuje třídní učitel vedení školy a výchovného poradce, se kterým údaje vyhodnotí a zvolí společný postup pro řešení.

Při projednání se zákonným zástupcem výchovný poradce sepiše zprávu. O závěrech jednání o zvýšené omluvené absenci žáka může být dle závažnosti a charakteru nepřítomnosti informován sociální odbor ÚMČ Medlánky, kurátor pro mládež.

Ve školním řádu jsou uvedena konkrétní pravidla týkající se postupu školy v případě záškoláctví, která vycházejí z Metodického pokynu MŠMT č. j. 10194/2002-14, Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, kde neomluvené hodiny jsou vymezovány jako porušení školního řádu a jsou obvykle postihovány kázeňsky (napomenutí, důtky, snížená známka z chování).

- Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupce žáka třídní učitel formou pohovoru. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii.
- Pokud má žák více než 10 neomluvených hodin, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají.
- V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopií zápisu z pohovoru s rodiči) orgánu sociálně právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu. V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku nebo je-li neomluvená absence žáka příliš vysoká, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR.

3.2. Závislostní chování - užívání návykových látek

Do této oblasti spadá široké spektrum chování, které vykazuje znaky závislosti – zejména pak distribuce a užívání tabákových výrobků a elektronických cigaret, alkoholu a jiných návykových látek, netolismus, gambling atp.

Škola:

- vytváří podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy, v jejím okolí, na všech školních akcích i při mimoškolní činnosti
- jasně vymezí zákaz užívání návykových látek ve škole a jejich nošení do školy (školní řád)
- poskytuje žákům i rodičům nezbytné informace, týkající se jejich ochrany před tímto jevem
- působí na žáky v oblasti primární prevence a to formou, která je věcná, pravdivá a přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji
- při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL spolupracuje s Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí, školskými poradenskými zařízeními apod.

3.2.1. Tabákové výrobky a elektronické cigarety

Kouření v prostorách školy je zakázáno školním řádem a jsou stanoveny sankce za porušování tohoto zákazu.

Konzumace tabákových výrobků a elektronických cigaret ve škole:

- v případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků nebo při užívání elektronických cigaret v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí pořádaných školou, je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci
- tabákový výrobek nebo elektronickou cigaretu je třeba žákovi odebrat, uložit v kanceláři školy a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat
- v případě, že je ohroženo zdraví a život žáka, pedagog zajistí 1. pomoc a volá lékařskou službu 1. pomoci
- pokud akutní nebezpečí nehrozí, pedagogický pracovník postupuje podle školního řádu školy:
 - události informuje vedení školy, VP, ŠMP, TU

- o události sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka (odkud nebo od koho má tabákový výrobek nebo elektronickou cigaretu) – záznam zúčastnění podepíše a uloží se do agendy u ŠMP a VP
- v případě porušení zákazu kouření třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka
- je vyvoláno jednání se ZZ žáka k projednání případu, o pohovoru, navržených opatřeních a závěrech se provede zápis, který zúčastnění podepíše, uloží se do agendy VP a ŠMP
- v závažných případech (s ohledem na věk nebo chování žáka) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola OSPOD
- z konzumace tabákových výrobků nebo užití elektronické cigarety ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem

3.2.2. Alkohol

Školním řádem škola stanoví zákaz užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných.

Konzumace alkoholu ve škole:

- v případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí pořádaných školou, je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci
- alkohol je třeba žákovi odebrat, uložit v kanceláři školy a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat
- v případě, že je ohroženo zdraví a život žáka, zajistí pedagog 1. pomoc a volá lékařskou službu 1. pomoci
- pokud akutní nebezpečí nehrozí, pedagogický pracovník postupuje podle školního řádu školy:
 - o události informuje vedení školy, VP, ŠMP, TU
 - o události sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka (odkud nebo od koho má alkohol), záznam zúčastnění podepíše a uloží se do agendy u ŠMP a VP
- v případě porušení zákazu požití alkoholu třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka a vyrozumí ho o situaci
- pokud žák není schopný pokračovat ve výuce a zákonný zástupce není dostupný, vyrozumí škola OSPOD
- jestliže se situace opakuje, plní škola oznamovací povinnost a vyrozumí OSPOD (dle místa bydliště žáka)
- z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem
- za nebezpečné a protiprávní je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů
- orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška) může pedagogický pracovník provést pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce – pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje se obdobným postupem od třetího bodu
- obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole

Nález alkoholu ve škole:

V případě nálezu alkoholu v prostorách školy je postup následující:

- nálezce tekutinu nepodrobuje žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury
- nález ihned uvedomí vedení školy
- nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu
- sepiše záznam o události

Zadržení alkoholu u žáka:

V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka alkohol, je postup následující:

- zabavenou tekutinu nepodrobuje žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury
- nálezu ihned uvědomí vedení školy
- nálezu sepiší stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen (datum, místo, čas nálezu a jméno žáka), zápis žák podepíše (pokud žák odmítne zápis podepsat, skutečnost se uvede do zápisu), zápisu a pohovoru se žákem je přítomno vedení školy, záznam je uložen do agendy MŠP
- nálezu vyrozumí zákonného zástupce žáka, pokud se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, uvědomí i OSPOD

3.2.3. OPL

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

Školním řádem škola stanovuje zákaz užívání OPL a jejich distribuci a přechovávání. Současně stanovuje zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Školním řádem stanovuje rovněž sankci za porušení zákazu.

Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a 188 a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Konzumace OPL ve škole:

- v případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit
 - návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat
 - podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí
 - v případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci
 - jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy, ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy, ŠMP, VP, TU
 - v případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole
 - v případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole
 - jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů, škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc
 - zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky
 - současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte, oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte
 - v případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace
 - z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.
- Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele, uživatel je nebezpečný pouze

- sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu
- navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání
- v případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka
- obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole

Nález OPL ve škole:

- A) V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:
- látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury
 - nálezu ihned uvědomí vedení školy, ŠMP, VP, TU
 - za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezu, obálku přelepí, opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru
 - nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky
- B) V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:
- zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury
 - o nálezu ihned uvědomí vedení školy, ŠMP, VP, TU
 - o nálezu sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka, zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal), v případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu, zápisu a rozhovoru se žákem je přítomno vedení školy
 - o nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka
 - v případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři, může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy, další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR
- C) V případě, kdy pracovníci školy **mají podezření**, že některý z žáků má nějakou OPL u sebe, postupují takto:
- jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR
 - o nálezu ihned uvědomí vedení školy, ŠMP, VP, TU
 - bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka
 - žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem, u žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věci

Distribuce OPL ve škole:

- **distribuce OPL** je v České republice považována za **protiprávní jednání**, je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin, množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující
- **přechovávání OPL** je také vždy **protiprávním jednáním**, množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem

- jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu
- jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálněprávní ochrany obce s rozšířenou působností
- pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsaným výše

3.3. Krádeže a vandalismus

Krádeže a ničení školního majetku jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

Ve školním řádu jsou zapracované sankce, které škola použije, pokud dojde ke krádeži nebo ničení školního majetku.

Pokud dojde k takovému jednání ve škole, tak tuto skutečnost hlásí orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí zákonnému zástupci žáka, aby se na tyto orgány obrátili.

Prevencí je:

- upozornění žáků a jejich zákonných zástupců na skutečnost, že cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním, nemají žáci do školy nosit (viz. školní řád)
- vést žáky k tomu, aby byli všímaví ke svému okolí a v případě, že budou svědky takového jednání, aby ohlásili tuto skutečnost pedagogickému pracovníkovi školy

3.3.1. Krádeže

postup při nahlášení krádeže žákem:

- pedagog o krádeži uvědomí vedení školy, ŠMP, VP, TU a zákonného zástupce
- pedagog pořídí záznam na základě výpovědi poškozeného
- jedná – li se o škodu většího rozsahu, věc ohlásí na policii, nebo poučí zákonného zástupce, že mají tuto možnost
- v případě, že je znám pachatel, který je mladší 18 let a jedná se o opakované jednání, je třeba věc nahlásit na OSPOD a současně věc předat policii
- škola není orgán činný v trestném řízení, takže nemůže nic vyšetřovat

3.3.2. Vandalismus

Každý je zodpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti.

Žáci jsou v rámci poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví seznámeni s touto skutečností a opakovaně jsou upozorňováni na jednání, které vede k poškození majetku.

Postup při vzniku škody žákem:

- při zjištění vzniku škody na školním majetku pedagog uvědomí vedení školy, ŠMP, VP, TU
- pedagog vyhotoví o celé záležitosti záznam a pokusí se odhalit viníka
- v případě, že viníka škola zná, může na jeho zákonném zástupci vymáhat náhradu škody

- v případě, že nedojde mezi zákonným zástupcem nezletilého žáka a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou

3.4. Syndrom CAN

Syndrom CAN = syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Jde o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná. Dítě nejčastěji poškozuji jeho rodiče a další členové rodiny, pokud jsou k dítěti necitliví a bezohlední a pokud je podřizují nebo využívají k uspokojení vlastních potřeb.

Jedná se o známky poranění, například o modřiny, otoky, řezné rány, otisky dlaně a prstů, stopy po opáření, popálení cigaretou, lysinky ve vlasech, trvalý hlad, podvýživa, špatná hygiena, zkažené zuby, nedostatečné oblečení, vyčerpanost a přepracovanost, změny v chování, dlouhodobá depresivní nálada, stísněnost, nezáměr o dění kolem, sebepoškozování, potíže se soustředěním, zhoršení prospěchu. Je třeba dávat pozor zvláště při opakování.

Důležitá je prevence:

- všímavost pedagoga
- rozhovor se žákem
- volba odborných organizací, pomoc přes telefonní linky
- zařadit do výuky problematiku nebezpečí týrání dítěte
- informace o dětských právech

Postup při zjištění nebo jen při podezření na syndrom CAN:

- pedagog sdělí zjištění TU a VP, citlivým způsobem provedou záznam
- informují vedení školy
- spolupracují se ŠMP a školním psychologem
- situaci vyhodnotí a dle závažnosti konzultují skutečnost s PPP a s OSPOD
- škola dále postupuje podle pokynů výše uvedených organizací
- ohlašovací povinnost má každá fyzická osoba již u podezření na syndrom CAN, při nesplnění hrozí trestní stíhání
- při podezření z týrání, zvláště sexuálního zneužívání je kontaktování rodiny nežádoucí
- u zanedbávání je spolupráce školy a rodiny žádaná
- pokud má pedagog jistotu, že byl spáchán trestní čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení
- pokud má pedagog podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost na OSPOD

3.5. Sebepoškozování

Sebepoškozování je agresivní chování člověka, které je nasměrováno proti němu samotnému. Pro sebepoškozování je charakteristické, že se opakuje, je návykové.

Ve společnosti se o něm ví a mluví velmi málo, s tímto problémem se však potýká mnoho osob, především dospívajících.

Existují různé způsoby sebepoškozování s rozdílnou závažností poškození. Nejčastějším místem poškození bývají ruce, zápěstí a stehna.

Nejčastěji pozorovatelným sebepoškozujícím chováním je:

- řezání (žiletkou, střepem atd.)
- pálení kůže

Jinými formami jsou:

- škrábání
- píchání jehlou
- rozrušování hojících se ran
- kousání, údery, nárazy
- obrušování popálené kůže
- dloubání, tahání kůže a vlasů a další

Motivem sebepoškozování bývá nejčastěji:

- snaha zmírnit vnitřní napětí, snaha uniknout z nesnesitelné situace nebo neúnosného duševního stavu, snaha odstranit pocity viny, studu, dosažení pocitu očistění
- snaha získat pocit kontroly nad vlastním tělem a psychikou
- snaha dosáhnout pocitu uspokojení z tělesného prožitku bolesti nebo tepla krve
- tělesné vyjádření nevyslovitelných pocitů, vyjádření hněvu na sebe, např. za vlastní slabost nebo za nedostatek disciplíny
- odpoutání pozornosti od jiných problémů
- manifestace potřeb, demonstrace vlastní síly nebo dosažení péče a ochrany, získání pocitu bezpečí nebo jedinečnosti
- znovuprožití traumatu ve snaze o jeho zpracování
- dosažení poranění, která jsou viditelná a léčitelná na rozdíl od těch neviditelných duševních
- dosažení neatraktivnosti pro ostatní

Postup při zjištění na sebepoškozování:

- v případě přímého rizika závažného ublížení či ohrožení života (přímé riziko = žák drží ve škole žiletku a plánuje se řezat, mluví o sebevraždě atd./nepřímý předpoklad rizika = učitel objeví staré jizvy na zápěstí atd.)
 - psychiatrické oddělení či klinika spádové nemocnice, centrální příjem nejbližší psychiatrické léčebny – i nedobrovolně, ideálně po předchozí telefonické konzultaci
- pokud žák není aktuálně ohrožen závažným sebezraněním (platí pro žáky motivované k řešení situace a hledání pomoci, vynucená konzultace u odborníka málokdy přinese efekt)
- dostupná psychiatrická či psychologická ambulance – ideálně s doporučením od dětského/dorostového lékaře, resp. po telefonickém objednání zákonným zástupcem
- krizová centra, linky důvěry

Samotné sebepoškozování není trestný čin, ale navádění/nucení k sebepoškozování, sebevraždě nebo příčiny vyvolávající sebepoškozování, jako je třeba sexuální zneužívání, týrání apod., jsou trestné činy, na něž se vztahuje oznamovací povinnost.

Důležitá je vnímavost vůči projevům možného sebepoškozování.

3.6. Rasismus, xenofobie

Rasistické chování je takové, které na základě prisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu příslušníky těchto skupin nepřiměřeně nebo negativně hodnotí a případně (ve formě „tvrdého rasismu“) je i poškozují.

Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojmány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci.

Primární prevence rasismu a xenofobie:

Žákům je třeba zprostředkovávat demokratické hodnoty a principy lidských práv a tolerance. Také s nimi hovoříme o extremismu a o negativních spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.

Doporučené postupy v případě zjištění rasismu či xenofobie:

- je třeba zjistit hloubku extremistického přesvědčení u jednotlivců, případně vazby na extremistickou skupinu mimo školu
- je třeba zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole
- je třeba okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky
- v případě zjištění hlouběji zakotvených postojů (opakované verbální či vizuální projevy s možným extremistickým podtextem, účast žáka v extremistické partě, užití násilí s extremistickým podtextem) informujeme rodiče a nabídneme jim spolupráci
- v případě závažných projevů (především násilných) informujeme Policii České republiky (podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost a na takto motivované vážnější formy násilí)
- ve výuce se zaměříme na výuku této problematiky, pozveme experty k diskuzi se žáky
- vzhledem k závažnosti tohoto tématu TU neprodleně zajistí bezpečnost případné oběti
- oznámí skutečnost zák. zástupcům agresora i oběti a postupuje dle preventivního plánu proti šikaně
- informuje PČR dle závažnosti situace a případnému ohrožení bezpečí oběti
- přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření (viz školní řád)
- pokud se jedná o propagaci bez konkrétní oběti, je potřeba informovat rodiče žáků, se žáky provést okamžitou intervenci na dané téma, pokud je situace mimo kontrolu, přizvat odpovědné a odborné instituce na pomoc s intervencí

3.7. Rizikové sporty, doprava

Jedná se o relativně novou formu rizikového chování z hlediska masového rozšíření. Toto rizikové chování lze definovat jako záměrné vystavování sebe nebo druhých nepřiměřeně vysokému riziku újmy na zdraví nebo dokonce přímému ohrožení života v rámci sportovní činnosti nebo v dopravě.

Primární prevence rizikových sportů či dopravy:

- a) dopravní besedy v prostředí školní třídy
- b) použití multimediálních pomůcek – ilustrace prostřednictvím audiozáznamu, PC her, přehrávání scének, různých ilustrovaných materiálů
- c) praktický nácvik na dopravním hřišti
- d) exkurze (pracoviště dopravní policie, dopravní podnik aj.)

3.8. Sexuálně rizikové chování

Sexuální rizikové chování je souborem projevů chování, které doprovázejí sexuální aktivity a současně vykazují pro jedince rizika v různých oblastech (zdravotní, sociální atd.).

Lze sem zařadit např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách, zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem apod.

Významnou úlohu má oblast prevence sexuální výchovy. Je nutné motivovat žáky k vytvoření zdravých postojů v této oblasti. Je žádoucí, aby si žáci osvojili odpovědné chování, rozhodování a komunikaci v situacích souvisejících se sexuálním zdravím. Nebezpečí hrozí z hlediska celospolečenského v souvislosti s využíváním internetu, s komercializací sexu, sexuálním zneužíváním, zvyšuje se počet výskytu pohlavně přenosných chorob, narůstá počet HIV pozitivních, rozmáhá se homofobie.

K sexuální výchově přistupujeme systematicky, jelikož se jedná o dlouhodobé, záměrné, cílevědomé působení na žáka.

Primární prevence sexuálního chování:

- preventivní programy přizpůsobit věku a vzdělání cílové skupiny
- předávat informace o způsobech ochrany před nemocemi
- informovat o tom, co je sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování
- upozorňovat na práva dítěte a důstojnost člověka
- podporovat tvorbu zdravých postojů k vlastnímu tělu, vztahům a sexuálnímu chování
- minimalizovat projevy nesnášenlivosti, předsudky apod. v oblasti vztahů, sexu a sexuální orientace
- zabezpečit lepší spolupráci školy a rodiny
- propojit zdravotní, sociální a výchovné intervence

Doporučené rady při zjištění sexuálně rizikového chování:

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout:

- pokud ho dítě neprovádí v soukromí
- pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího
- pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování (to znamená, že tomuto chování dítě věnuje tolik prostoru, že zanedbává svoje běžné povinnosti, hygienu, přátele, učení a podobně)

V případě, že se jedná o patologii rodiny, je vhodné doporučit psychoterapeutickou pomoc. Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit Orgánům sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo na Policii ČR.

4. Ohlašovací povinnost plynoucí ze zákona

Překazit a ohlásit na PČR musíme trestné činy loupeže, krádeže, pohlavního zneužívání, týrání a všechny trestné činy týkající se návykových látek.

Další ohlašovací povinnost máme také vůči OSPOD, když se žáci dopouštějí nemravného a zahálčivého způsobu života – záškoláctví, šikana, užívání návykových látek, vandalismu a krádeže.

Platnost a účinnost dokumentu od 1. 9. 2020

Vypracovala:

Mgr. Jitka Hejzlarová, školní metodik prevence,

V Brně 26. 8. 2020

Schválil:

Mgr. Jakub Cimala, ředitel školy